

improving the teaching of students by authentic means (on the example of teaching a foreign language)]. Lypetsk.

5. Osova, O. O. (2020). *Dydaktychni zasady navchannia inozemnykh mov studentiv filolohichnykh spetsialnostei iz zastosuvanniam tekhnolohichnykh innovatsii*. [Didactic ambushes of new earth students of students of philological specialties from the stasis of technological innovations]. Kharkiv.

6. Tymofeev, A. V. (2002). *Bylynhvalnaia model professyonalnoi podhotovky budushcheho uchytelia ynostrannoho yazyka*. [Bilingual model of professional training of a future foreign language teacher]. Sochy.

7. Tulasymova, N. Yu. (2010). *Razvytye krytycheskoho myshleniia studentov v protsesse obucheniia ynostrannomu yazyku*. [Development of critical thinking of students in the process of teaching a foreign language]. Yakutsk.

8. Shakyrova, T. Y. (2012). *Formyrovanye patriotycheskykh kachestv u studentov vuza v protsesse obucheniia ynostrannomu yazyku*. [Formation of patriotic qualities among university students in the process of teaching a foreign language]. Kaluha.

9. Shumakova, O. A. (2006). *Formyrovanye yndyvudualnoi stratehyy professyonalnoi deiatelnosti uchytelia ynostrannoho yazyka v protsesse eho podhotovky v vuze*. [Formation of an individual strategy

for the professional activity of a foreign language teacher in the process of his training at a university]. Moskva.

10. Harmer, J. (2001). *The Practice of English Language Teaching*. Harlow : Pearson Education Limited.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛЯХОВСЬКА Юлія Олегівна – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського педагогічного університету імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: підготовка майбутніх учителів іноземної мови, формування у них громадянської культури.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LIAKHOVSKA Yuliia Olegivna – PhD Student Department of Pedagogy and Educational Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: training of future foreign language teachers, formation of civic culture in them.

Стаття надійшла до редакції 09.09.2021 р.

УДК 378.017: 893

DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-203-207

СИВОКОНЬ Юрій Михайлович –

старший викладач кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8493-7233>
e-mail: yrasivokon@ukr.net

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КЛАСИЧНОГО ТАНЦЮ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ХОРЕОГРАФА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Реформи останніх років висунули нові вимоги для всіх рівнів хореографічної освіти, позначивши завдання цілісності процесу підготовки майбутнього хореографа у вищій школі як майбутнього виконавця та майбутнього викладача – тобто універсального фахівця, який володіє в рівній мірі виконавськими танцювальними вміннями та навичками й педагогічними знаннями викладання хореографічних дисциплін. Впровадження педагогічних стандартів як державний запит на якісну модель майбутніх педагогів-хореографів істотно зміщує акценти в підготовці студентів вищів і формулює завдання хореографічної освіти у вищій школі не тільки у вигляді проблеми «Як навчитися танцювати?» але і «Як навчитися вчити танцю методично грамотно та педагогічно ефективно?». Звичним здається, що студент, набуваючи практичні знання та вміння в галузі

хореографічного мистецтва, готовий їх відразу реалізовувати у викладацькій діяльності, але ці очікування далеко не завжди стають виправданими. Сформоване протиріччя між вимогами модернізації традиційної практики навчання танцювального мистецтва у виші та недостатнім науковим осмисленням можливостей реалізації цих вимог у вигляді формування високого рівня педагогічної компетентності майбутніх випускників змушують переглянути процес навчання спеціальних предметів та вийти за традиційні рамки вивчення хореографічних дисциплін [2; 3].

Методика викладання класичного танцю в системі підготовки студентів хореографічних напрямків вищих навчальних педагогічних закладів розглядається як фундамент формування знанневих основ методик викладання хореографічних дисциплін та основ

виконавської майстерності майбутнього фахівця.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Знання науково-теоретичних основ як головний системоутворюючий фактор визначає весь процес навчання у вищих навчальних педагогічних закладах. Як правило, лише вивчивши теоретичні основи, майбутній випускник вишу реалізує їх на практиці. Це непорушне правило багатьох дисциплін, але в галузі хореографічної освіти цей процес гальмується специфічними особливостями, закладеними в самій природі навчання хореографії та осмисленні цього процесу як наукової педагогічної діяльності. Розглянуті нами наукові розвідки торкаються різних аспектів підготовки студентів-хореографів у вищому навчальному педагогічному закладі. Так, В. Нікітін вивчав питання педагогічної підготовки балетмейстерів у навчальних закладах культури та мистецтв; О. Бережна, М. Юр'єва, О. Кропотова, І. Спінул досліджували основи професійної творчості майбутніх хореографів; Ю. Богачева, М. Буланкіна, Ю. Герасимова, А. Кившенко, О. Реброва, Ю. Шмакова – вивчали проблеми педагогічної спрямованості та педагогічної майстерності майбутніх студентів-хореографів. Питання навчання класичного танцю у вишах, як однієї з основних спеціальних хореографічних дисциплін досліджували вчені: Т. Андрєєва, Н. Віхрева, О. Громова, Н. Горбунова, В. Давидов, І. Єресько, Н. Іванова, В. Іванов, Л. Івлева, А. Марченкова, О. Мельникова, Л. Сичова та ін. При цьому проблеми виділення методики викладання класичного танцю як науково-методичного знання в системі підготовки студента-хореографа вищого навчального педагогічного закладу та її змістовний аналіз на сучасному етапі досліджені недостатньо.

Недостатня розробленість даної сфери, на наш погляд, визначається специфічними труднощами технології навчання танцю, особливостями визначення хореографії одночасно як галузі науки, мистецтва та фізичних досягнень.

Мета статті – провести аналіз методики викладання класичного танцю як системоутворюючого знання в процесі навчання студентів-хореографів у вищому навчальному педагогічному закладі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Класичний танець є однією з основних спеціальних навчальних дисциплін професійного циклу у виші. В навчальному плані кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира

Винниченка дисципліна визначається як «Теорія та методика класичного танцю», що підкреслює завдання навчання класичного танцю у вищій школі – практичне освоєння рухів та вивчення методики викладання як галузі теоретичного знання.

Дисципліна вивчається студентами з першого семестру першого курсу, логічно та змістовно-методично взаємопов'язана з такими дисциплінами, як «Теорія та методика народно-сценічного танцю», «Теорія та методика українського народного танцю», «Теорія та методика сучасного бального танцю», «Сучасний танець» тощо.

Аналіз навчальних планів та силабусів кафедри мистецької освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка дозволяє констатувати, що процес підготовки майбутніх педагогів-хореографів в галузі класичного танцю на протязі всього періоду становлення та розвитку хореографічної освіти у виші спирався на традиції навчання школи класичного танцю методики А. Я. Ваганової.

Виданий у 1934 р А. Я. Вагановою навчальний посібник «Основи класичного танцю» консолідував наявні методичні знання попередників в галузі балетної освіти та став платформою для розробки методичних посібників, підручників, програм та рекомендацій. Розроблений А.Я. Вагановою базис науковості та теоретичні основи методики викладання класичного танцю як єдиної методології хореографічної освіти дозволили «вбудувати» хореографічне знання в систему вищої школи.

Процес формування виконавської складової в умовному поділі результатів процесу навчання класичного танцю ми розглядаємо як процес формування основ виконавської майстерності танцівника та як процес формування основ «правильності» м'язових відчуттів майбутнього викладача-хореографа. Які б нововведення не привносив у хореографію час, які б сучасні напрямки і техніки не з'являлися на сцені, класичний екзерсис і донині є головним стрижнем професійної виконавської підготовки, на основі якого розвиваються інші танцювальні методики [2, с. 142].

Показ руху як один з методів викладання класичного танцю повинен бути опанований в процесі підготовки студента, але при цьому алгоритм вмію показати – можу пояснити і навчити» буде невірним для майбутньої педагогічної діяльності випускника. Системно вибудувати навчальний процес навчання класичного танцю неможливо опанування науково-теоретичних знань, адже без формування методичного мислення майбутній

фахівець буде керуватися лише поясненням власних м'язових відчуттів.

Значення методики класичного танцю в системі підготовки педагога-хореографа проаналізували студенти кафедри мистецької освіти ЦДПУ імені Володимира Винниченка; в результаті усного опитування (всього було опитано 32 особи) було виявлено, що вивчення методики викладання класичного танцю взаємопов'язане з формуванням виконавських умінь в навчально-практичній та концертній діяльності. Більше 78% опитаних студентів вважають, що вивчення методичних основ викладання скорочує час практичного освоєння рухів класичного танцю, формуючи усвідомленість виконання як додатковий ресурс. Особливо важливими для даного дослідження були відповіді студентів-хореографів, які на початковому етапі навчання мали ґрунтовну хореографічну підготовку. Майже всі вони (98%) відзначали, що освоєння класичного танцю як науково-методичного знання і пошук відповідей на питання «Як навчити руху?», «Якими користуватися методами і прийомами пояснення?», «Які додаткові знання дозволять поліпшити якість виконання даного руху?» змушує переглянути правильність виконання і поліпшити якість навіть вже давно вивчених рухів, що виконуються автоматично. Це говорить про процес взаємодоповнюваності теоретичного та практичного знання й визначає специфіку навчання студентів-хореографів у вищій школі.

Аналіз науково-методичних джерел виявив неоднозначність визначення поняття «методика» в науковій літературі:

– вчення про методи викладання тієї чи іншої наукової дисципліни, того чи іншого навчального предмета [6, с. 52];

– розділ педагогіки, що розглядає методи викладання навчальних предметів, виховання;

– фіксована сукупність прийомів практичної діяльності, яка призводить до заздалегідь визначеного результату [9, с. 558];

– опис конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності в окремих освітніх процесах [5, с. 176].

Ґрунтуючись на перерахованих вище поняттях, ми можемо дати визначення методики викладання класичного танцю, як розділу педагогіки, що розглядає вчення про методи викладання класичного танцю як наукової дисципліни і опис конкретних прийомів, способів, технік педагогічної діяльності в її практичному опануванні.

Аналіз навчальних і методичних посібників, рекомендацій, програм навчання класичного танцю у вищих навчальних закладах дозволив виділити змістовне поле методики викладання класичного танцю в

системі підготовки студентів-хореографів, яке необхідно розглядати як систему, що включає:

I. Послідовне вивчення рухів класичного танцю, виокремлене в десяти основних розділах (в контексті вивчення музичної розкладки і навичок вербального пояснення правильності виконання рухів), таких як:

1. Методика викладання основних рухів класичного танцю біля станка.

2. Методика викладання основних рухів класичного танцю на середині залу.

3. Методика побудови *adagio* (основних поз класичного танцю): простої форми (маленьке); розгорнутої форми (велике).

4. Методика викладання рухів розділу *allegro*: групи рухів маленьких стрибків; групи рухів середніх стрибків; групи рухів великих стрибків.

5. Методика викладання рухів «пальцевої техніки».

6. Методика постановки корпусу у вправах біля станка і на середині залу

7. Методика викладання обертань різних форм, груп та видів.

8. Методика побудови комбінації: навчальної; екзаменаційної.

9. Методика роботи з концертмейстером.

10. Методика запису і читання прикладів навчальних та екзаменаційних комбінацій.

II. Знання історії розвитку і становлення школи класичного танцю: – вивчення унікального досвіду педагогів минулого, а також досвід педагогів різних часових періодів розвитку світових шкіл класичного танцю – Дж. Баланчина, К. Блазіс, А. Бурнонвіля, К. Вазем, В. Волкової, П. А. Гердт і Е. П. Гердт, Т. Карсавіної, А. Мессерера, Ж.-Ж. Новерра, М. Петіпа, Ф. Тальоні, Р. Фейс, М. М. Фокіна, Е. Чекетті буде сприяти розумінню сутності педагогічної діяльності для майбутнього хореографа. Методика викладання класичного танцю на сучасному етапі навчання у вищій школі невід'ємна від знань історії розвитку та становлення школи класичного танцю.

III. Інтегровані науково-теоретичні знання суміжних дисциплін: біомеханіки, анатомії, фізіології, педагогіки, психології. Інтегровані знання виявляють себе як найбільш значущий елемент в процесі інноваційного оновлення та сталого розвитку хореографічної освіти. Зв'язок хореографії з природничими та гуманітарними науками останнім часом розглядається багатьма дослідниками, при цьому «привнесення» нового в процес викладання класичного танцю як відповідь хореографічної спільноти на отримані результати наукових досліджень і інноваційний спосіб поліпшити реальний процес навчання відбувається дуже повільно, а іноді і повністю відсутнє.

Актуальність вивчення методики викладання класичного танцю у вищій визначається умовами сучасного етапу, для якого характерним є наступні положення: введення освітніх стандартів як очікуваний результат якості підготовки хореографів; розширення номенклатури профілів і напрямів хореографічної підготовки; впровадження професійних стандартів для педагогів в галузі хореографічного мистецтва.

Класичний танець на всіх етапах становлення і розвитку хореографічної освіти є фундаментом навчання майбутніх фахівців в галузі танцювального мистецтва та дисципліною, яка формує:

– виконавські практичні навички та вміння танцівника;

– «лексичну» основу майбутнього балетмейстера-постановника, творця хореографічних комбінацій, етюдів, композицій і вистав;

– науково-теоретичний фундамент методик викладання хореографічних дисциплін.

Можливість успішної реалізації завдань відповідно до вимог сучасних освітніх стандартів підготовки студентів-хореографів у вищих навчальних педагогічних закладах обумовлена, в тому числі, і опорою на внутрішні передумови розвитку, які визначаються історичними традиціями викладання школи класичного танцю методики А. Я. Ваганової, процес становлення якої в ХХ – початку ХХІ ст. дослідниками виділяється як найбільш вагомий у розвитку класичного танцю.

Впровадження професійних педагогічних стандартів і соціальні очікування високої якості діяльності майбутніх викладачів-хореографів висувають умови переформатування процесу вивчення хореографії як вузькоспеціалізованого технологічного процесу та підвищують вагомість вивчення методики викладання хореографічних дисциплін як галузі наукового педагогічного знання.

Оволодіння теорико-методичним знанням в галузі хореографічного мистецтва досить специфічне й здійснюється через формування навичок виконання рухів, адже інструментом-транслятором методичних знань є тілесний апарат майбутнього фахівця. Отже, вивчення методики викладання класичного танцю вже на початковому етапі навчання має стати основою для методичного аналізу всіх паралельних і наступних досліджуваних хореографічних дисциплін. Невміння транслювати ці знання на інші предмети буде свідчити про недостатнє акцентування уваги на важливості формування методичної складової в процесі навчання студента в галузі класичного танцю. Знання, які

не закріплені взаємопов'язаністю думки і дії, згідно з науковими положеннями поетапності формування розумових дій П. Гальперіна, не мають взаємодоповнюваності, не переносяться на наступний етап навчання; в результаті, спадкоємність не завжди виявляється на достатньому рівні, що в подальшому може стати знанієвою прогалиною в підготовці фахівця [4].

Аналіз вивчених науково-методичних матеріалів, освітніх програм, навчальних планів, підручників, методичних посібників дозволили представити структурне обґрунтування методики викладання класичного танцю, модель якої може бути використана педагогами для навчання студентів у вищих навчальних педагогічних закладах.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Вищесказане дозволяє зробити висновки, що вивчення методики викладання класичного танцю в освітньому процесі підготовки студентів-хореографів вищого навчального педагогічного закладу не тільки з часом не втратило своєї актуальності, але на сучасному етапі її вивчення необхідно розглядати як розділ педагогіки, що досліджує вчення про методи викладання класичного танцю як наукової дисципліни і опис конкретних прийомів, засобів, технік педагогічної діяльності в її практичному освоєнні.

У процесі підготовки студента-хореографа у вищому навчальному педагогічному закладі необхідно формування не синтетичного фахівця, «штучного» випускника-виконавця, а реалізація механізмів розвитку невинного процесу двох складових результату навчання. З опорою на традиції хореографічної освіти це буде запорукою успішності процесу навчання та ефективності майбутньої педагогічної діяльності студента-хореографа.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бордовская Н. В., Розум С. И. Психология и педагогика: учеб. для вузов / Н. В. Бордовская, С. И. Розум. СПб.: Питер, 2017. 624 с.

2. Буксикова О. Б., Климова И. А. Влияние классического танца на становление исполнительской культуры обучающихся / О. Б. Буксикова, И. А. Климова // Наука. Искусство. Культура. 2017. № 1. С.140–147.

3. Васягина Н. Н., Васягина С. А. Роль исполнительских и педагогических компетенций в профессиональной подготовке педагога классического танца / Н. Н. Васягина, С. А. Васягин // Актуальные вопросы развития образования и науки в контексте реализации программы духовного возрождения нации: материалы Междунар. науч.-практ. конф. –Қарағанды: Гласир баспахана, 2018. С. 84–87.

4. Гальперин П. Я. Лекции по психологии:

учеб. пособие для студ. Вузов / П. Я. Гальперин. М. : Книжный дом «Университет»: Высшая школа, 2002. 263 с.

5. Дудьев В. П. Психомоторика: словарь справочник / В. П. Дудьев. М.: Владос, 2008. 180 с.

6. Коджаспирова Г. М., Коджаспиров А. Ю. Педагогический словарь: для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. М. : Академия, 2001. С. 51–67.

7. Мельникова Е.П. Классический танец: история, теория, методика: учеб.-метод. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Е. П. Мельникова. М. : МГИК, 2016. 180 с.

8. Мочалова Н. В., Мочалов Д. В. Современные подходы к совершенствованию методики преподавания классического танца / Мочалова Н. В., Мочалов Д. В. // Вестник Казанского государственного университета культуры и искусств. 2014. № 1. С. 59–61.

9. Новая философская энциклопедия: в 4 т. М. : Мысль, 2001. Т. II. С. 552–560.

REFERENCES

1. Bordovskaya, N. V., Rozum, S. I. (2017). *Psikhologiya i pedagogika*. [Psychology and pedagogy]. Spb.

2. Buksikova, O. B., Klimova, I. A. (2017). *Vliyaniye klassicheskogo tantsa na stanovleniye ispolnitel'skoy kul'tury obuchayushchikhsya*. [The influence of classical dance on the formation of the performing culture of students]. Moscow.

3. Vasyagina, N. N., Vasyagina, S. A. (2018). *Rol' ispolnitel'skikh i pedagogicheskikh kompetentsiy v professional'noy podgotovke pedagoga klassicheskogo tantsa*. [The role of performing and pedagogical competencies in the professional training of a teacher of classical dance]. Karaganda.

4. Gal'perin, P. YA. (2002). *Lektsii po psikhologii*. [Lectures on psychology]. Moscow.

5. Dud'yev, V. P. (2008). *Psikhomotorika: slovar' spravochnik*. [Psychomotor: dictionary reference book]. Moscow.

6. Kodzhaspirova, G. M., Kodzhaspirov, A. YU. (2001). *Pedagogicheskiy slovar'*. [Pedagogical Dictionary]. Moscow.

7. Mel'nikova, Ye. P. (2016). *Klassicheskiy tanets: istoriya, teoriya, metodika*. [Classical dance: history, theory, methodology]. Moscow.

8. Mochalova, N. V. , Mochalov, D. V (2014). *Sovremennyye podkhody k sovershenstvovaniyu metodiki prepodavaniya klassicheskogo tantsa*. [Modern approaches to improving the teaching methods of classical dance]. Kazan.

9. *Novaya filosofskaya entsiklopediya*. (2001). [New philosophical encyclopedia]. Moscow.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СИВОКОНЬ Юрій Михайлович – старший викладач кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього педагога-хореографа.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SYVOKON Yuriy Mykhailovych – Senior Lecturer at the Department of Art Education of the Central Ukrainian Volodymyr Vynnychenko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: professional training of a future teacher-choreographer.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2021 р.

УДК 378.018.8:355.58-051]:378.4
DOI: 10.36550/2415-7988-2021-1-199-207-213

ПОНОМАРЕНКО Станіслав Ігорович – аспірант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9214-3460>
e-mail: ekponomarenko@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Професійна підготовка майбутніх фахівців цивільного захисту в умовах небезпечних та надзвичайних ситуацій має враховувати сучасні світові тенденції, принципи розвитку системи забезпечення якості освіти у світі та Україні, її теоретико-методологічні й методичні аспекти, зміст і складність завдань, фізичне та психічне навантаження, а також специфічне призначення підрозділів Державної служби з надзвичайних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Специфіка професійної діяльності фахівців цивільного захисту визначає особливості їхньої професійної підготовки в закладах вищої освіти (С. Батуков [1], М. Козяр [2], О. Колонов [4], А. Литвин [6; 7], Д. Ляхович [8]). Науковці зазначають, що традиційна система професійної освіти на сьогодні не встигає переорієнтуватися до викликів часу, не тільки за об'єктивних причин (недостатність фінансування, застарілість нормативно-правової бази тощо), а й суб'єктивних (невиправдана реорганізація,